

Ks. Wiesław Przygoda. *Postługa charytatywna Kościoła w Polsce. Studium teologiczno-pastoralne*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2004 ss. 523.

Działalność charytatywna należy do istoty chrześcijaństwa i jest ważnym elementem urzeczywistniania się Kościoła w świecie. Współczesny świat oczekuje od Kościoła przykładu ofiarnej miłości i pokornej służby. Postługa charytatywna jest formą świadectwa miłości i pokornej służby i podnosi autorytet Kościoła oraz wzmacnia jego wiarygodność w świecie. Wspomnianą problematykę podejmuje ks. Wiesław Przygoda w swojej książce pt. *Postługa charytatywna Kościoła w Polsce. Studium teologiczno-pastoralne*. Zainteresowania problematyką charytatywną ks. W. Przygody, adiunkta Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej w Instytucie Pastoralno-Katechetycznym KUL, znane są w środowisku teologów pastoralistów w Polsce dzięki książce *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II* (Lublin 1998) oraz artykułom opublikowanym w różnych czasopismach naukowych. Prezentowana książka jest rozprawą habilitacyjną Autora.

Problem rozprawy wyraził Autor w formie pytania: jakie wymagania w zakresie posługi charytatywnej stawia wiernym i wspólnotom chrześcijańskim nauczanie Kościoła, jak są one spełniane w aktualnych uwarunkowaniach życia eklezjalnego w Polsce oraz jak można ulepszyć ten sektor działalności pastoralnej w przyszłości? Studium ma charakter interdyscyplinarny i składa się z trzech odmiennych pod względem metodologicznym części. Każda z części rozprawy odpowiada poszczególnym etapom postępowania badawczego. Na pierwszym etapie zostały przeanalizowane wskazania Kościoła dotyczące posługi charytatywnej. Drugi etap miał na celu ukazanie kościelnego działania charytatywnego w Polsce przy uwzględnieniu aktualnych uwarunkowań. Trzeci etap postępowania badawczego miał charakter prakseologiczny i polegał na sformułowaniu wniosków i postulatów praktycznych dotyczących odnowy posługi charytatywnej w Polsce. Na każdym z wymienionych etapów postępowania badawczego Autor wykorzystał szczegółowe metody badawcze, adekwatne do potrzeb tego studium oraz zgodne z założeniami metodologicznymi współczesnej teologii pastoralnej.

Książka składa się ze wstępu, dziewięciu rozdziałów, zakończenia, zestawu bibliografii, wykazu tabel, trzech aneksów i streszczenia w języku niemieckim.

Rozdział pierwszy (s. 33-130) przedstawia istotę posługi charytatywnej, do której należy wymiar trynitarny, chrystologiczny, pneumatologiczny, antropologiczny, eklezjalny i społeczny. Zdaniem ks. Przygody postługa charytatywna ma źródło w Bogu i jest zgodna z Jego wolą objawioną człowiekowi w formie przykazania miłości. Fundamentem miłości ludzkiej jest trójjedyna miłość Osób Bożych, której poznanie stało się dostępne ludziom dzięki Wcieleniu Syna Bożego. Jezus Chrystus jest obrazem Boga-Miłości i wzorem miłości dla swoich uczniów. Duch Święty jako uosobiona miłość Ojca i Syna jest dawcą daru miłości i przyczyną jej rozwoju w ludzkich sercach (zob. Rz 5, 5). Miłość Boża w świetle antropologii teologicznej zyskuje ludzki kształt. Postługa charytatywna nie jest działalnością pry-

watną chrześcijan, lecz należy do posłannictwa Kościoła. Ponieważ miłość z natury ma charakter społeczny, Kościół stara się w realizacji posługi charytatywnej stosować zasady wypracowane w katolickiej nauce społecznej.

R o z d z i a ł d r u g i (s. 131-184) zawiera analizę zadań charytatywnych poszczególnych grup Ludu Bożego. Klucz do podziału treści tego rozdziału pochodzi z opisu Kościoła jako Ludu Bożego w soborowej konstytucji *Lumen gentium*. Według Autora książki miłość ma charakter uniwersalny, dlatego również wypływająca z niej posługa bliźnim jest zobowiązaniem wszystkich członków Kościoła. Żaden chrześcijanin nie może dyspensować się od czynów miłości bliźniego bez realnego niebezpieczeństwa utraty jedności z Bogiem. Świadcami miłości bliźniego na wzór Chrystusa powinni być przede wszystkim biskupi, prezbiterzy i diakoni oraz osoby konsekrowane i katolicy świeccy. Działalność charytatywna jest jedną z form budowania wspólnoty miłości ludzi z Bogiem i ze sobą nawzajem. Dlatego posługę charytatywną postrzega Kościół jako swój obowiązek i niezbywalne prawo (zob. DA 8).

R o z d z i a ł t r z e c i (s. 185-262) prezentuje przedmiot działalności charytatywnej Kościoła. Klucz do podziału problematyki tego rozdziału został zaczerpnięty z dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego pt. *Posługa charytatywna Kościoła*¹. Zdaniem ks. W. Przygody przedmiotem działalności charytatywnej Kościoła jest człowiek potrzebujący pomocy. Różne mogą być przyczyny ludzkiej niedoli i dlatego zróżnicowane muszą być także formy pomocy. Do najważniejszych zadań charytatywnych Kościoła należy troska o ubogich, pomoc potrzebującym rodzinom, dzieciom i młodzieży, opieka nad ludźmi starymi, chorymi i niepełnosprawnymi, pomoc osobom niedostosowanym społecznie oraz praca wychowawcza i kształceniowa. Powyższe dziedziny posługi charytatywnej są wyzwaniem dla dzisiejszych chrześcijan i wspólnot kościelnych w Polsce.

R o z d z i a ł c z w a r t y (s. 263-305) zawiera analizę wyników badań ankietowych przeprowadzonych dla potrzeb tej pracy wśród 275 proboszczów i 394 katolików świeckich z parafii celowo dobranych w różnych środowiskach w Polsce. Według Autora większość respondentów akceptuje potrzebę udzielania pomocy potrzebującym, a Kościół postrzega jako jeden z głównych podmiotów posługi charytatywnej. Jednakże wielu z nich nie wyraża gotowości do osobistego zaangażowania się w działalność charytatywną, licząc na inicjatywę i zaangażowanie innych. Pozytywną cechą katolików świeckich w Polsce jest gotowość do finansowego lub rzeczowego wspierania akcji charytatywnych Kościoła. W świadomości proboszczów i katolików świeckich w Polsce dominują treści ogólnochrześcijańskie wobec deficytu myślenia w kategoriach eklezjalnych. Wyniki badań wykazały, że nauczanie homiletyczne i katechetyczne w niewielkim stopniu wykorzystane są do budzenia wrażliwości na potrzeby bliźnich oraz do aktywizacji społecznej wiernych.

R o z d z i a ł p i ą t y (s. 306-360) przedstawia środowiska realizacji posługi charytatywnej Kościoła w Polsce. W obliczu wielu nowych wyzwań i szybkich zmian społecznych wzrasta zapotrzebowanie na działalność profesjonalną i dobrze zorganizowaną. Dlatego, zdaniem Autora, niezbędne są sprawne instytucje charytatywne

¹ *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*. Warszawa-Poznań: Pallottinum 2001 s. 217-229.

Kościół, zdolne do współpracy z instytucjami samorządowymi i administracją państwową. W Polsce podstawowe formy posługi charytatywnej są realizowane w diecezjach i parafiach. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia chrześcijańskie prowadzą większość specjalistycznych placówek opiekuńczo-socjalnych. Caritas Polska koordynuje działalność charytatywną na płaszczyźnie krajowej i międzynarodowej. Komisja Charytatywna Konferencji Episkopatu Polski czuwa nad zachowaniem chrześcijańskiego charakteru posługi charytatywnej Kościoła.

W r o z d z i a l e s z ó s t y m (s. 361-408) zostały ukazane formy posługi charytatywnej Kościoła według klucza adresatów świadczonej pomocy. Ks. Przygoda przedstawił zakres pomocy udzielanej ofiarom wypadków, wojen i klęsk żywiołowych, formy wspomagania ubogich rodzin, dzieci i młodzieży, następnie zakres posługi charytatywnej wobec ludzi chorych, niepełnosprawnych i starych, a także sposoby pomagania osobom niedostosowanym społecznie. Ponadto zostały przedstawione formy pracy wychowawczej i kształceniowej, współpraca ekumeniczna w zakresie działalności charytatywnej oraz współpraca Kościoła ze świeckimi instytucjami opiekuńczo-socjalnymi.

R o z d z i a ł s i ó d m y (s. 409-440) prezentuje kierunki odnowy formacji charytatywnej. Według Autora książki odnowa posługi charytatywnej Kościoła w Polsce zależy od jakości formacji duszpasterzy, seminarzystów, osób konsekrowanych i katolików świeckich. Formacja charytatywna dokonuje się w rodzinie, szkole, parafii, diecezji, na uczelniach teologicznych i w domach formacyjnych instytutów życia konsekrowanego. Jej istotą jest kształtowanie świadomości, przekonań i umiejętności praktycznych katolików, mające na celu zwiększenie zaangażowania w działalność charytatywną Kościoła. W formacji charytatywnej należy odwoływać się do historycznego i współczesnego doświadczenia pracy charytatywnej Kościoła, przybliżać wiedzę z zakresu teologii praktycznej, katolickiej nauki społecznej, psychologii, socjologii, a także podejmować dialog z człowiekiem współczesnym i jego kulturą. Niezastąpionym elementem formacji jest także praktyka charytatywna.

W r o z d z i a l e ó s m y m (s. 441-472) zostały przedstawione postulaty dotyczące usprawnienia struktur organizacyjnych działalności charytatywnej Kościoła w Polsce. Kościół w Polsce po 1989 r. znacznie rozwinął struktury działalności charytatywnej. W przekonaniu Autora książki w Polsce nie ma potrzeby dalszej ich rozbudowy, lecz należy skoncentrować się na doskonaleniu form i metod działalności charytatywnej. Decydujące o jakości pracy charytatywnej Kościoła w Polsce w przyszłości będzie przygotowanie metodyczne i formacja duchowa prezbiterów, osób konsekrowanych i katolików świeckich.

R o z d z i a ł d z i e w i ą t y (s. 473-507) zawiera postulaty dotyczące udoskonalenia form i metod pracy charytatywnej Kościoła w Polsce. Dziedziny posługi charytatywnej spełniane w Kościele od wieków są aktualnym wyzwaniem dla dzisiejszych chrześcijan i wspólnot kościelnych w Polsce. Według Autora na progu XXI wieku pojawiają się nowe formy ubóstwa, dlatego lista osób potrzebujących pomocy stale się wydłuża. Przewyciężenie ubóstwa duchowego, troska o zbawienie wiernych wydają się dla Kościoła ważniejsze, ale niekiedy jedyną drogą prowadzącą do uzdrowienia duchowego człowieka jest uprzednie zaspokojenie jego potrzeb egzystencjalnych.

Zawierający 22 stronice zestaw bibliografii załącznikowej wskazuje na bogactwo źródeł zastanych i literatury przedmiotu wykorzystanej w książce. Obok źródeł zastanych w literaturze przedmiotu zostały wykorzystane źródła wytworzone poprzez własne badania ankietowe. Wyniki tych badań zostały przedstawione w 48 tabelach w korpusie rozprawy i w 13 dodatkowych tabelach zamieszczonych w aneksach. Refleksja naukowa jest oparta nie tylko na solidnej bazie źródłowej, lecz także na bogatej krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Opierając się na Objawieniu Bożym i empirycznej bazie źródłowej, Autor wykazał się umiejętnością wiązania teorii z praktyką, co na gruncie teologii pastoralnej jest szczególnie cenne.

Układ książki jest logiczny, spójny i spełnia wymogi pisarstwa naukowego. Jej wartość polega na systematyzacji i głębi teologiczno-pastoralnej refleksji, świeżości spojrzenia i aktualności analizowanych źródeł oraz ważkich dla teologii pastoralnej wnioskach. Podjęty w recenzowanej książce problem jest bardzo aktualny i interesująco przedstawiony. Pogłębione spojrzenie, logiczność i przejrzystość wywodu naukowego, wyraźna i trafna zasada porządkowania materiału badawczego, a także poprawny styl języka to walory omawianego opracowania. Cechy te wskazują, że prezentowana książka stanowi cenny przyczynek naukowy. Powinni do niej sięgnąć nie tylko teologowie pastorałiści, ale także osoby bezpośrednio zaangażowane w posługę charytatywną Kościoła w Polsce.

Marek Fiałkowski OFMConv
Katedra Teologii Pastoralnej Szczegółowej
Instytutu Teologii Pastoralnej KUL

---

¹ Polski tytuł *Czy chrześcijaństwo przetrwa?* został zmodyfikowany i nie oddaje w pełni tytułu oryginalnego. Zob. F. X. K a u f m a n n. *Wie überlebt Christentum?* 2. Aufl. Freiburg im Breisgau: Herder 2000.